

...ISTORIC

Regimul parlamentar

1

Totalitatea prevederilor legislative (constituție, lege electorală, regulament de funcționare ș.a.) care reglementează alegerea, electura, funcționarea și prerogativele unui parlament.

Ca organ reprezentativ (rezultat din consultare electorală) care, în numele suveranității poporului (principiu fundamental constituțional democratic), deține puterea legislativă (expresie a separării puterilor în stat), FARE AMENITUL ROMÂNIEI ȘI A AVUT O evoluție istorică specifică, oglindind sistemul politic, constituțional și electoral al României.

Ca organizare instituțională, în epoca modernă și contemporană a României, el a cunoscut o necontenită renaștere, cu faze de progres și regres: de la "Regulamentul Organic" la "Convenția de la Paris", de la "Statutul lui Cuza la "Constituția" din 1866; de la "Constituția României întregite", din 1923, la cea "carlistă", în 1838, de la vîlul din timpul dictaturii autonomice, la revenirea (cu semnificative modificări) din 1946, de la "Constituția" din 1948, la celelalte constituții republicane comuniste din 1952 și 1965, (vezi numerele 1-5 ale "Alianței Civice").

Putînd nume diferite - Obștească Adunare, Divan ad hoc, Adunare Electivă, Parlament, Mare Adunare Națională - puterea legislativă a fost puternic influențată de regimul politic putînd pecetea democratică și pe dictatură etapelor respective.

În cele ce urmează, elvea date și caracteristici ale procesului românesc din epoca modernă, care au contribuit la construcția statului național, unitar, suveran și independent.

Obșteasca Adunare desemnată prin Regulamentul Organic (1831) a despărțit, pentru prima dată în Principatele Române, puterea legislativă de celelalte puteri în stat. Aleasă pe baza unui sever scrutin censitar (500 de alegători în Muntenia, 400 de alegători în Moldova, la o populație de circa 2.300.000 de suflete), Adunarea era formată din reprezentanți ai clerului, mari boieri (20 în Muntenia, 16 în Moldova) și boieri mai mici (18 în Muntenia, 16 în Moldova), sub președinția mitropolitului.

Aleasă pe 5 ani, convocată anual de domnitor (singuri care dețineau inițiativa legislativă) desigur și activitatea în sesiuni de circa 2 luni (decembrie). Obșteasca Adunare aproba bugetele, slăbia impozitele, controla instituțiile publice ș.a.m.d. Proiectele de lege, elaborate de miniștri, erau remise marelui postelnic (secretar al statului) și, după aprobarea de către domnitor, erau trimise Adunării, cu Mesaj semnat de domnitor și postelnic.

Domnitorul putea să refuze sancționarea legilor și putea dizolva Adunarea, cu consumul puterii suzerane (Turcia) și puterii protectoare (Rusia).

În politica încercării puterii legislative, Obșteasca Adunare din Moldova și Muntenia au luat, deseori, caracterul de opoziție, față de capriciile domnitorilor reglementari și, mai ales, față de amestecul Turciei și Rusiei în autonomia administrativă internă.

Urmărind spargerea privilegiilor nobilitare, accesul spre puterea legislativă a altor categorii (negustori, funcționari, libei profesioniști, țărani ș.a.), largirea și respectarea separației puterilor - cîteva proiecte de lege electorală (1836 - 1848) au vizat revizuirea prevederilor Regulamentului Organic.

Revoluțiile din 1848 (care supraseră Regulamentul) fiind înfrînte de armata imperială turco-rusă, prin Convenția de la Balta Liman (1849) s-a pus capăt primului regim reprezentativ-legislativ în Principatele Române.

- Va urma -

dr. Livia Dandara

DICTIONAR

● **Parlamentul bicameral** - Adunarea Deputaților și Senat - a fost consacrat de Constituția din mai 1866, operă a Adunării Elective (denumită Constituanta) care a adoptat cele două proiecte - Constituția și Legea electorală - pregătite de "Comitetul de Stat", după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza (Vezi "Regimul constituțional" și "Regimul electoral" din nr. 1 - 5/1991 al "Alianței Civice").

În acest regim parlamentar s-au născut o serie de acte fundamentale în viața modernă a națiunii române, din 1866 pînă în 1917/1918 (acordarea votului universal), cucerirea deplinei independențe de stat (1877/18), proclamarea Regatului Român (1884); participarea României la primul război mondial, care a dus la reînnoirea națiunii (1916 - 1918), pregătirea marilor reforme democratice - electorale și agrare - din punct de vedere constituțional (1917 - 1918), și, corolar al tuturor, marea operă de desăvîșire a unității naționale de stat (1918) din care, prin contribuția provinciilor românești subjugate - Basarabia, Bucovina și Transilvania - s-a zămislit România întregită. Toate aceste acte istorice au avut gîndul parlamentar al națiunii române, într-un regim monarhic constituțional în care regele Carol I și Ferdinand au respectat principiile legii fundamentale pe care au depus jurămîntul de credință. Conform Constituției, Puterea legislativă se exercita

● **Responsabilitatea** (art. 54: "Nici unul din membri (...) nu poate fi urmărit sau prigunit pentru opinia și voturile emise (...)"); era acordată parlamentarelor deoarece ei aveau misiunea de a controla acțiunile guvernului, în numele alegătorilor, fiind liberi de a aduce la tribună publică acuzații oficiale de grave la adresa miniștrilor, funcționarilor publici ș.a. Pentru evitarea abuzurilor, afirmațiilor tendențioase sau false, calomniilor etc., singura garanție stipulată era constituția și etica parlamentarilor, replica celor vizati și judecata opiniei publice.

Această "imunitate" se acorda numai în actele funcțiilor parlamentare, nu și în domeniile extra-parlamentare.

● **Inviolabilitatea** (art. 55: "Nici un membru (...) nu poate, în timpul sesiunii, să fie nici urmărit, nici arestat (...) decît cu autorizarea Adunării din care face parte, alară de cazul de fugărit dolict") avea drept scop să apere parlamentarii de orice urmărire penală, în timpul sesiunii.

● **Incompatabilitatea** (art. 46) - cu anumite excepții (miniștri, subsecretarii de stat, comisarul guvernamental ș.a.), parlamentarii pierdeau mandatul, o dată cu deținerea unei funcții publice retribuite. Prevederea avea menirea de a asigura independența (materială) la fața de guvern și administrație.

... Istoric

Regimul parlamentar (II)

colectiv, de către Rege și Reprezentanța națională, compusă din două Camere: Adunarea Deputaților și Senatul. Cu excepția senatorilor de drept, deputații și

prin delegație, criteriul electoral ce s-au perpetuat pînă la introducerea votului universal (1917 - 1918).

Inițiativa legilor aparținea celor trei ramuri ale Puterii legislative - Rege, Adunarea Deputaților, Senat - acordul de voință fiind exprimat prin vot (cazul Camerelor) și prin sancțiune (cazul Regelui).

Promulgarea legilor (de către Rege) era actul administrativ prin care Puterea Executivă (Guvernul) primea obligația de a pune legea în aplicare.

Regele avea dreptul de a dizolva sau proroga (amîna) Parlamentul, cu respectarea unor termene și condiții reglementate constituțional.

În condiții normale, lucrările Parlamentului trebuiau deschise la 15 octombrie, avînd o durată de cinci luni, putînd generice de "sesiune ordinare". Pentru necesități deosebite, Parlamentul putea fi convocat în sesiuni de urgență sau sesiuni extraordinare.

Prin Regulamentele celor două Camere erau puse în aplicare prevederile constituționale privind organizarea și funcționarea Puterii legislative în stat:

● Consultarea electorală, prin alegeri conform cu Legea electorală.

● Deschiderea legislaturii, după desfășurarea alegerilor.

● Biroul provizoriu - cu misiunea de a prezida lucrările de validare a alegerilor și aleșilor, alcătuit din decanul de vîrstă (ca președinte), asistat de patru dintre cel mai tineri parlamentari.

● Biroul permanent (art. 47 din Constituție) - cu rolul de a conduce lucrările pe perioada de patru ani a legislaturii, ales prin vot secret din grupul "majoritar". Alcătuit din președinte, vicepreședinte, secretari și chestori, reprezenta nucleul de conducere a celor două Camere.

● Sesiunile parlamentare (9 la Adunarea Deputaților, 6 la Senat), conduse de președinte și vicepreședinte aleși, se întruneau în ședințe preliminare dezbaterilor legislative.

● Comisiile permanente (15 la Adunarea Deputaților, 7 la Senat) aveau rolul de laborator parlamentar, avînd o pondere importantă în opera legislativă.

Printre aceste comisi, enumerăm: administrativă, judiciară, afaceri străine, apărare națională, financiar-comercială, industrială-agricolă, domeniul silvic-viticolă, învățămînt, culte-artă, sănătate - muncă - ocrotire socială ș.a.

Pentru a proteja Parlamentul de injecțiunile guvernului sau organelor de autoritate (armată, poliție, justiție), o serie de dispoziții constituționale garantau inviolabilitatea incintei Parlamentului și a parlamentarelor. Numite "imunități parlamentare", ele erau astfel motivate și desemnate:

● **Indemnitatea** - principiul retribuirii serviciului prestat de parlamentari (sumă fixă, diurnă, neimpozabilă) cu aceluși scop al independenței materiale.

● **Pierderea mandatului** - se producea fie colectiv (dizolvarea Parlamentului), fie individual (deces, demisie, excludere).

Procedura și uzanțele parlamentare, reglementate prin prevederi constituționale sau reglementare, alcătui un anumit ritual parlamentar, consacrat de parlamentarismul tradițional european. Dintre acestea, momentele distincte erau:

● Mesajul Regelui (art. 90) - rostit de monarh la deschiderea sesiunii, contrasemnat de primul ministru, cuprînzînd o comunicare solemnă în care se enunțau directivele politice generale și travaliul legislativ la care erau chemate Camerele.

● Răspunsul la Mesaj - dezbătut pe larg de cele două Camere, prilejula grupărilor parlamentare (majoritare și opozante), parlamentarelor, să-și facă publice opiniile; opțiunile și rezervele față de programele guvernării. Supus la vot, Răspunsul era transmis, de o delegație, suveranului.

● Depunerea proiectelor de lege (art. 34) - din inițiativă parlamentară sau guvernamentală, se făcea la Biroul permanent al Camerelor.

● Examinarea proiectelor de lege în Comisiile permanente constituia cea mai importantă activitate legislativă.

● Inscirarea pe ordinea de zi - atribuție exclusivă parlamentară.

● Dezbaterile în ședință a proiectelor de lege (discuția generală și discuția pe articole) se desfășura cu obligativitatea publicității ședințelor (numai prin excepție votată erau admise ședințele secrete, închise), prin acceptarea publicului, în special a presei și publicarea stenogramelor în "Monitorul Oficial".

● Volarea legilor - fie prin ridicare de mîna (la amendamente, la luarea în considerare a ordinii de zi etc.), fie prin acordarea de bile negre sau albe (la adoptarea legilor), fie prin apel nominal (în chestiuni de o deosebită importanță), fie prin buletine (în cazul desemnării unor persoane).

● Volarea bugetului și a finanțelor - atribuită numai Adunării Deputaților - atribuție existentă numai în dreptul public românesc, ca o tradiție păstrată din regimul unicameral.

● Comunicările și interpelările - adresate băncii ministeriale de către parlamentari, la deschiderea ședințelor de lucru, cu obligația răspunsurilor în termen. În cea mai mare parte, această organizare și acest ritual parlamentar s-au perpetuat și în Constituția din 1923.

(Va urma)

Dr. Livia Dandara

ALIANȚA CIVICĂ

aminal de atitudine morala si politice

png 14